

INVAZIVNA TUJERODNA NAVADNA BARVILNICA (*Phytolacca americana*)

Navadna barvilnica je tujerodna vrsta, ki izhaja iz Severne Amerike. V Evropo je prišla zaradi lepih in nenavadnih socvetij kot okrasna rastlina v parkih v 17. stoletju. Rdeči sok njenih jagod so uporabljali za barvanje vina in izdelovanje rdečega barvila. V zadnjem času je zaradi porušenega naravnega ravnovesja v naših gozdovih in zaradi klimatskih sprememb postala invazivna. Pojavlja se na posekah, v presvetljenih gozdovih in ob gozdnih poteh in lahko tvori goste sestoje, ki izpodrivajo domorodno vegetacijo.

Celotna rastlina, zlasti njene korenine, je strupena za ljudi in živali. Zaužitje petih jagod je dovolj za zastrupitev otroka, deset pa za odraslega človeka. S strupenimi izločki, ki jih oddaja v zemljo, preprečuje kaljenje semen drevesnih vrst v njeni okolici in s tem preprečuje naravno obnovo gozdov. Vpliva tudi na zmanjšanje števila deževnikov, spreminja kvaliteto tal in siromaši biotsko pestrost.

Listi so podobni tobakovim

Cela rastlina se jeseni obarva škrlatno

Na začetku vegetacije so stebila zelena, poleti, v času zorenja jagod pa se obarvajo rdeče. Rastlina zraste od 1,5 do 3,5 metra visoko in je podobna grmovnicam, le da ne oleseni. Veliki listi so suličasto ovalne oblike in nekoliko podobni tobakovim.

Mlada cvetoča rastlina

Plodovi poleti

Cveti od junija do jeseni v belih oziroma roza grozdastih socvetjih. Iz njih se razvijejo plodovi, ki so sprva zelene, kasneje rdeče barve, ko dozori se obarvajo črno-vijolično. V vsakem grozdu je 30 do 70 plodov, v vsakem plodu pa deset semen. Daljše kot je poletje, več semena dozori, jagode pa dozori tudi na odrezani veji. Plodovi so hrana nekaterim vrstam ptic (kosi, drozgi, škorci, golobi), ki s svojimi iztrebki raznašajo semena na širše območje in s tem ustvarjajo nova žarišča. Ena rastlina proizvede približno 32.000 semen, ki so kaljiva do 40 let. V Evropi rastlina nima naravnega sovražnika.

Jeseni se rastlina obarva škrlatno, plodovi pa temno modro skoraj črno

Odmrli nadzemni deli pozimi

Mladi poganjki iz korenin

Njeni nadzemni deli pozimi zaradi mraza odmrejo in prezimijo le korenin. Plodovi se posušijo na rastlini, ne odpadejo in ptice se še pozno jeseni hranijo z njimi in raznašajo njeno seme z iztrebki.

Koreni mladih rastlin

Oblika in barva korena spominjata na koren peteršilja ali hrena. Iz korena spomladi odženejo mladi poganjki.

NAVODILA ZA ODSTRANJEVANJE NAVADNE BARVILNICE

- Rastline navadne barvilnice zaradi strupenosti odstranjujemo z gumijastimi zaščitnimi rokavicami.
- Majhne mlade rastline v začetku rasti, če te rastejo na gostu, odstranimo z vrtno grebljico. Sicer rastline pulimo **od junija oz. začetka julija**, ko koreni še niso zelo močni.
- Če koren ob puljenju ostane v zemlji, uporabimo tudi lopato ali nož, ki ga zasadimo v zemljo v oddaljenosti 5-6 cm od rastline pod kotom 45 stopinj in odrežemo vrhnji del korenine, na katerem se nahajajo vsi brsti. Preostali del korenine v zemlji propade. Rastlina ponovno odžene samo v primeru, da je bila slabo odrezana.

Odstranjene rastline se odloži na drevesne šture

Odstranjene rastline se lahko zatakne tudi med veje drevja

- Odstranjene rastline se odloži na drevesne šture, zatakne med veje drevja, tako da se ne dotikajo zemlje in da se ponovno ne ukoreninijo. Pomembno je, da se odstrani celotna rastlina s korenom vred, da ne požene ponovno.
- Mlade rastline v primeru goste zarasti lahko tudi pokosimo od julija do avgusta tik pred cvetenjem in ko še nimajo plodov. Če rastline ponovno odženejo, je treba košnjo ponoviti. Stebla režemo čim nižje pri tleh. S to metodo ne zmanjšamo števila rastlin, ampak preprečujemo širjenje.
- Če rastlin nismo uspeli pravočasno pokositi v času cvetenja, je treba v primeru plodenja plodove, obrati, tudi zelene, preden dozoriijo. Odstrani se plodove in socvetja, da jih ne raznašajo ptice.

- **Plodove se odpelje na ločeno zbirališče** za invazivne rastline (npr. na Povšetovi ulici v Ljubljani). Nikakor pa grozdov ne smemo odlagati v kontejnerje za biološke odpadke, da ne pridejo ponovno iz deponije odpadkov v naravo.

- Zaradi močnega korena enkratna uporaba herbicida ne zadošča za popolno uničenje rastline. Herbicidi niso selektivni in škodljivo vplivajo tudi na ostale rastline v okolici. Uporaba herbicidov je v gozdovih in ob vodah prepovedana.

- Po odstranjevanju rastlin je treba orodje očistiti in prav tako gozdarsko mehanizacijo, da nehote ne raznašamo semen na kolesih strojev.

- **Puljenje rastlinje pred cvetenjem** je najbolj uspešna metoda, s katero popolnoma uničimo celotno rastlino. Košnja le za nekaj časa odloži puljenje rastlin. Na rastiščih, kjer je navadna barvilnica prisotna, je več let potreben nadzor, da pravočasno odkrijemo ponovno ali na novo odgnale rastline.

- Puljenje in košnjo je treba opravljati več let zapored, in sicer toliko časa, da se izčrpajo korenine in zaloga semen v tleh.

- Zelo pomembno je, da z odstranjevanjem cvetov in soplodij preprečimo nastajanje novih semen. Če preprečimo njihovo nastajanje in raznašanje, bomo z odstranjevanjem mladih, na novo vzkaljenih rastlin počasi izčrpali že obstoječo zalogo semen v tleh rastline.

- Z obhodom po rastiščih v septembru in še v oktobru odstranimo rastline, ki so vzkalile čez poletje. Tako prihranimo veliko časa za odstranjevanje v prihodnjem letu, saj je puljenje majhnih rastlin lažje in uspešnejše.

- **Čim hitreje ukrepamo na rastišču, manj sredstev in časa bo potrebno za njeno obvladovanje.**

POGOSTOST SPREMLJANJA RASTIŠČ OZ. MONITORING RASTIŠČ

1. Preverjanje in puljenje rastlin 3x letno. (Zadnjikrat sredi oktobra):

- Maj/junij odstranjevanje starih rastlin (korenov in poganjkov s korenov).
- Avgust/september odstranjevanje mladih rastlin, ki so vzkalile iz semen v tleh.
- Oktober odstranjevanje mladih rastlin, ki so vzklile po zadnjem odstranjevanju.

2. Košnja tik pred cvetenjem oziroma na začetku cvetenja predno se začnejo formirati jagode.

3. Odstranitev korenin starih rastlin oktobra.

*Avtorstvo in oblikovanje: Maja Brozovič in Ana Movrin
Fotografije: Maja Brozovič, Marija Stare
POVZETO po Načrtu odstranjevanja invazivnih tujerodnih rastlin v občini Trzin, december 2020, strokovni pregled in dopolnitev: Sonja Rozman, Zavod RS za varstvo narave, naročnik: Občina Trzin
Izdala: Občina Trzin, 2021*